

29) Voyage militaire κτλ. I, σ. 195. «C'est un canal très-encaissé, que les uns croient naturel, d'autres artificiel, par où les eaux du lac de Yenidjé s'écoulent dans la mer ou vont se perdre dans l'Axius vers son embouchure».

30) VII. ἀπ. 23 «Ἀπὸ δὲ Λαοδίου εἰς Ἡέλλαν πόλιν ἀνάπλους πτάδια ρκ'».

31) Περίπλους κερ. 67 σ. 202.

32) Vorträge über alte Länder-und Völker kunde: Berlin 1851. σ. 295. «Die Flüsse der dortigen Gegend, vorzüglich Ludias, waren damals schiffbar, jetzt sind sie versandet».

33) De Thessalonica ejusque agro: Berl. 1839 σ. 311. «Et Ludiam usque ad edessam navigari nondum audivi».

34) Αρχαία γεωγραφία Μακεδονίας: I, σ. 155.

Π. Γ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ δ. φ.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ.

ΜΕΛΕΤΗ ΕΠΙ ΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΙΚΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ.

Τὰ νομίσματα τῆς Θεσσαλίας ἀνάγονται εἰς τρεῖς μεγάλας περιόδους, ἧτοι α' τῆς αὐτονομίας, β' τῆς μακεδονικῆς καὶ γ' τῆς ῥωμαϊκῆς.

Ἡ α' περίοδος (480—353 π. X.) ὑποδιαιρεῖται εἰς τρεῖς μικροτέρας περιόδους ὡς ἐξῆς: Ἡ πρώτη περίοδος ἄρχεται ἀπὸ τῶν προιστορικῶν χρόνων (ἄδηλον πότε) μέχρι τοῦ 480 π. X.¹ Ἡ δευτέρα περίοδος ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 480 μέχρι τοῦ 400 π. X. (περσικοὶ χρόνοι) καὶ ἡ τρίτη περίοδος ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 400—353 π. X. (Πελοποννησιακὸς πόλεμος· Κλασικὴ ἐποχὴ).

Ἡ β' περίοδος (353—146 π. X.) ὑποδιαιρεῖται εἰς τέσσαρας μικροτέρας περιόδους, ὡς ἐξῆς. Ἡ πρώτη περίοδος ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ἔτους 353 μέχρι τοῦ ἔτους 344 π. X. (Φίλιππος δ Μακεδὼν ἐν Θεσσαλίᾳ). Ἡ δευτέρα περίοδος ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 344—286 π. X.² Ἡ τρίτη περίοδος ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ἔτους 286—196 π. X. (κατάλυσις τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους), καὶ ἡ τετάρτη περίοδος ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 196—146 π. X. (ἀνεξαρτησίαι χορηγηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φλαμίνιου).

Ἡ γ' περίοδος ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ἔτους 146 π. Π., ἧτοι ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κορίνθου ὑπὸ τοῦ Μομίου, ὅτε καὶ ἡ Θεσσαλία συνεισχωμεύθη εἰς τὸ τότε ἀχανὲς ῥωμαϊκὸν κράτος, καὶ φθάνει μέχρι τῆς κατάλυσεως τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους.

Κατὰ τοὺς ἀρχαιολογικοὺς χρόνους δὲν εἶχον κοπεῖ νομίσματα ἐπ' ὀνόματι τῶν Θεσσαλῶν· ἀλλὰ κατὰ τοὺς μεταγενετέρους χρόνους αἱ πόλεις Λάρισα, Πέλινα, Φαρκαδῶν, Φεραί, Σκοτούσα καὶ Τρίκκη εἶχον παραδεχθῆ κοινόν τινα τύπον. Τὰ θεσσαλικά νομίσματα ἐκόπησαν κατὰ τὸν Αἰγυνητικὸν σταθμόν. Ἐκάστη πόλις ἐπὶ τοῦ νομίσματος αὐτῆς (δραχμῆς, διωβόλου, ὀβολοῦ) ἐγγράττει τὸ ὄνομα αὐτῆς. Ἐκτὸς τοῦ κοινοῦ τύπου τινὲς τῶν πόλεων εἶχον καὶ ἰδιαιτέρον τύπον. Τὸ τριώβολον τῆς Περίνης ἔχει ὡς τύπον πολεμιστὴν μαχόμενον ἐνόπλιος δι' ἀσπίδος κυκλοτεροῦς καὶ λόγχης καὶ ὅπισθεν ἵππεά καλπάζοντα. Ἡ δραχμὴ τῆς Σκοτούσης ἔχει ὡς τύπον προτομὴν ἵππου καὶ ἐλλέβορον ἐν κάλυκι ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ.

Ἡ Φάρσαλος δὲν ἔχει τὸν κοινὸν τύπον, τὰ τριώβολα καὶ οἱ ὀβολοὶ τῆς πόλεως αὐτῆς ἔχουσι κεφαλὴν τῆς Παλλάδος ἀρχαϊκὴν πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ προτομὴν ἵππου πρὸς ἀριστερὰ ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ.

Τὰ νομίσματα τῆς πρώτης περιόδου ὑπὸ τὸν κοινὸν τύπον εἰσὶ τὰ ἐξῆς: ΛΑΡΙΣΗΣ. Ἐπὶ τῆς μιᾶς ὀψεως παρίσταται ἀνὴρ γυμνὸς καὶ ὄρθιος πρὸς τὰ δεξιὰ· ἀνὴρ καθήμενος καὶ κρατούμενος ἐκ τῶν κεράτων ταύρου ὀλοκλήρου ἢ ἐν προτομῇ· κάτωθι ἐλλέβορος, ἢ τὰ σύμβολα ΛΑΒ'. Ἴππος ἢ προτομὴ ἵππου πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ. Δραχμαὶ ἔλκουσαι βάρους 6,00—5,90. 5,60· Τριώβολα 3,17—3,23.

ΠΕΛΙΝΗΣ. Ἐμπροσθεν μὲν παρίσταται ἀνὴρ γυμνὸς, ὄρθιος, κρατούμενος ἐκ τῶν κεράτων ἐνδὸς ταύρου. Ἐπὶ δὲ τῆς ἑτέρας ΠΕ. Ἴππος βαδίζων ἀριστερὰ ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. Δραχμὴ ἔλκουσα βάρους γραμ. 5,67.

ΣΚΟΤΟΥΣΗΣ. Θεσσαλὸς κρατούμενος ἐκ τῶν κεράτων ταύρου, οὗ

μόνον τὸ ἄνω μέρος φαίνεται. Ὅπισθεν ΛΚΟ. Προτομὴ ἵππου δεξιὰ ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. Ὅβολος ἔλκων γραμ. 2,90.

Προτομὴ ταύρου πρὸς ἀριστερὰ· κάτωθι ἰχθύς. Ὅπισθεν ΛΚΟ. Προτομὴ ἵππου πρὸς τὰ δεξιὰ ἐν ἐγκοίλῳ τετραγώνῳ. Ὅβολ. γ, 0,92.

Αἱ ΦΕΡΑΙ ἔχουσι καὶ τὰς τρεῖς διαίρεσεις τῶν κοινῶν νομισμάτων, ἧτοι δραχμὴν, τριώβολον καὶ ὀβολόν.

Ἡ ΦΑΡΚΑΔΩΝ καὶ ἡ ΤΡΙΚΚΗ παρεδέχθησαν τὸ κοινὸν νομισματικὸν σύστημα ἀνεὺ ἀλλαγῆς τοῦ τύπου τοῦ ἐγκοίλου τετραγώνου. Μετὰ ταῦτα ἄπαιται σχεδὸν αἱ θεσσαλικάι πόλεις παρεδέχθησαν τὸ κοινὸν νομισματικὸν σύστημα. Οἱ τύποι αὐτῶν παρίστασι θεοὺς, ἥρωας, νόμφας εἰς τιμὴν ἐκάστου αὐτῶν. Ἡ τέχνη φθάνει μέχρι τοῦ ὑψίστου βαθμοῦ ἀναπτύξεως. Ὁ ὀρεσίγαλκος εἰσεχώρησεν ὡς νόμισμα ἐλάχιστος ἀξίας.

Τὰ νομίσματα τῆς πρώτης περιόδου ἀνάγονται εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ ε'. αἰῶνος π. X. Τῆς δευτέρας περιόδου (αὐτονομίας) μέχρι τῆς ὑποτάξεως τῆς Θεσσαλίας εἰς τὸν Φίλιππον τὸν Β', βασιλέα τῆς Μακεδονίας, μέχρι τοῦ 344 ἔτους π. X.

Ἡ μακεδονικὴ ἐποχὴ περιλαμβάνεται μεταξὺ τοῦ 347—197 π. X.

Περὶ τῶν Θεσσαλικῶν νομισμάτων ἐπραγματεύθησαν ἐκ τῶν ξένων ἐκτενωδῶς ἐφ' ὅσον γ' ἡμεῖς ἴσμεν, ὁ Mionnet³ ὁ Murrel⁴ καὶ ὁ Gardner⁵ ἐκτενεστέρον πάντων.

Α' ΑΙΝΙΑΝΩΝ.

1) Κεφαλὴ Παλλάδος δεξιὰ· ἡ περικεφαλαία κεκομημένη διὰ τριγῶν. Ὅπισθεν Α'ΝΙΑΝΩΝ ΑΜΕΝΟΚΛ. Ἀνὴρ γυμνός, ὄρθιος, σκοπεύων διὰ τοῦ τόξου καὶ ἔχων τὸ ἀριστερὸν βραχίονα περιβεβλημένον διὰ τοῦ ὀμοφοροῦ. Ἐν τῷ πεδίῳ δύο βέλη ἐστημένα καὶ κλάδος φοίνικος. Ἄργ. 7,52.

2) Τοῦ αὐτοῦ τύπου εἰσὶ καὶ τὰ ἐξῆς:

ΑΙΝΙΑΝΩΝ ΠΟΛΕΜ	} ἄργ.	7,30
ΑΙΝΙΑΝΩΝ ΘΕΟΤΙΜ		6,86
ΑΙΝΙΑΝΩΝ ΞΕΝΑΡΧΟΣ		7,44
Α'ΝΙΑΝΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ		7,58

Ἐκατὸν ὄνομα ἔχει ἴδιον σύμβολον. Ἀμεινοκλήης ἔχει κλάδον. Πολέμ. ξίφος· Θεότιμος νίκη, Ξεναρχος ξίφος καὶ βότρυον καὶ Ἀλέξανδρος κλάδον φοίνικος καὶ στέφανον. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν Δραχμῶν.

Τὰ δὲ τριώβολα ἔχουσι κεφαλὴν ἐστεμμένην δεξιὰ. Ὅπισθεν: ΑΙΝΙΑΝΩΝ, πολεμιστὴν γυμνόν, ὄρθιον, ἔχοντα τὴν μὲν δεξιὰν χεῖρα ὀπλισμένην διὰ δόρατος, τὴν δὲ ἀριστερὴν βραχίονα ὀπλισμένον δι' ἀσπίδος. Ἄργ. 2,68—2,80.

ΑΙΝΙΑΝΩΝ ΤΑΥΡΙC	} ἄργ.	2,05
— ΤΟΛΜΑΙΟC		2,32

Σημειώσεις.

- 1) Ἡρόδοτος, VII. 6.
- 2) Διόδωρος, Σικελ. XVI. 14 Ἀρποκρ. ἐν λ. Σίμος.
- 3) Mionnet, Description des médailles antiques grecques et romaines.
- 4) E. Murrel, Monnaies de Thessalie, Bull. de Corr. Hell. V. p. 285 pl. II.
- 5) Percy Gardner, Catalogue of Greek Coins, Thessaly etc. Ἐν Ἄλμυρῳ, μηνὶ Σεπτεμβρίῳ 1892.

N. I. GIANNPOYLOS.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Οἱ Καρχαρία. — Λέγεται ὅτι ἀπὸ τῆς διανοίξεως τῆς σουεζείου διώρυγος οἱ καρχαρία ἀπέβησαν πολυαριθμότεροι ἐν τῇ Μεσογείῳ, πληθυνόμενοι κατ' ἔτος, καὶ ἀποτελοῦσι συνεπῶς τὸ φόβητρον τῶν ἐν τῇ Ἀδριατικῇ λουομένων. Πρὸ τίνος ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Φιουμῆς συναλήφθη καρχαρίας, θηλυκοῦ γένους, ἔχων μῆκος πεντεκαίδεκα ποδῶν. Ἐν τῷ στομάχῳ αὐτοῦ ἀνευρέθησαν ὁ σκελετὸς αἰγὸς καὶ βραρὺς λίθος. Δύο ἄνδρες ἀπλητήθησαν, ἕνα ἐγείρωσι τὸ ἵκμαρ τοῦ πλάσματος τούτου.

Ἄλλος καρχαρίας διπλοῦ μεγέθους εὐρίσκειται εἰσεῖσι ἐν τοῖς αὐτοῖς ὕδασι καὶ συγχανῆς παρατηρήθη τελευταίως ἐν τῷ κόλπῳ. Τὸ μῆκος 30